

16.4.2002

Maa- ja metsätalousministeriö
Metsäntutkimuslaitos

METSÄNTUTKIMUSLAITOKSEN TILINTARKASTUSKERTOMUS VUODELTA 2001

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tänään päättänyt antaa Metsäntutkimuslaitoksen tilintarkastuksesta varainhoitovuodelta 2001 tämän tilintarkastuskertomuksen. Tilintarkastuskertomus annetaan sekä maa- ja metsätalousministeriölle että Metsäntutkimuslaitokselle. Tarkastuksen on suorittanut ylitarkastaja Leo Laurila ja sitä on valvonut tarkastuspäällikkö Marjatta Kimmonen.

Tarkastus on suoritettu tarkastusviraston tilintarkastusohjeen mukaisesti ja se on kohdistunut Metsäntutkimuslaitoksen tilinpäätökseen, tilinpäätöstietojen perustana olevaan kirjanpitoon ja muuhun laskentatoimeen, sisäiseen valvontaan sekä talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattamiseen.

Tarkastuksen perusteella esitetään seuraavaa.

BUDJETOINTIMENETTELYT

Valtion talousarvioesityksessä 2001 on Metsäntutkimuslaitosta koskevien perustelujen yhteydessä esitetty kustannusvastaavuuslaskelmat nettobudjetoidusta maksullisesta palvelutoiminnasta kolmen vuoden ajalta. Bruttobudjetoidun tutkimusmetsiä koskevan maksullisen toiminnan osalta tulisi menetellä samoin, jotta vertailu toteutu-neeseen toimintaan ja sen kehitykseen olisi mahdollista.

Toimintamomentille on kirjattu talousarvion ulkopuolisille hankkeille kohdistuneita tuloja 2,2 milj. mk ja näillä rahoitetut menot, joita ei ole huomioitu vuoden 2001 talousarviossa. Lähtökohtaisesti valtion tulot ja menot tulee aina sisällyttää talousarvioon ja talousarvion ulkopuolinen rahoitus tulee käsitellä sitä tarkoitusta varten varatuilla

ulkopuolisen rahoituksen tileillä. Vuoden 2002 talousarviossa nettobudjetoituina talousarvion ulkopuolisina tuloina on huomioitu 252 400 euroa.

TILINPÄÄTÖS JA LASKENTATOIMI

Tilinpäätöslaskelmat, liitetiedot, laskelmien tarkastelu ja kirjanpito

Tilinpäätöslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa sekä niiden perustana olevaa kirjanpitoa on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi ovatko tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot olennaisilta osiltaan oikein laaditut. Kirjanpidon tarkastusta on kohdennettu riskianalyysiin perustuen.

Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenomomentille on kirjattu edellä Budjetointimenettelyt - kohdassa mainittu 2,2 milj. markan budjetoinmaton erä sekä menoina että tuloina. Tilinpäätöslaskelmat, jotka koostuvat talousarvion toteutumalaskelmasta, tuotto- ja kululaskelmasta sekä taseesta on tarkastuksessa todettu muilta osin laadituiksi säännösten mukaisesti.

Tilinpäätöslaskelmien liitteenä esitetyt tiedot on tarkastuksessa todettu esitetyiksi talousarvioasetuksen edellyttämällä tavalla.

Tilinpäätösasiakirjassa on esitetty tilinpäätöslaskelmien tarkastelu talousarvioasetuksen mukaisesti.

Kirjanpidon tarkastuksen perusteella arvioituna voidaan kirjanpitoa pitää asianmukaisesti järjestettynä ja hoidettuna.

Tuloksellisuuden kuvaus, maksullisen toiminnan kannattavuustiedot ja näiden perustana oleva laskentatoimi

Tuloksellisuuden kuvauksen kustannus- ja suoritustietojen sekä kustannusvastaavuuslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa ja edellä mainittujen tietojen perustana olevaa laskentatoimea on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi sisältävätkö tuloksellisuuden kuvaus ja kustannusvastaavuuslaskelmat olennaisilta osin oikeat ja riittävät tiedot.

Tuloksellisuuden kuvauksen vaikuttavuustietojen osalta on arvioitu esitettyjen tietojen riittävyttä kokonaisuutena.

Tuloksellisuuden kuvauksessa on esitetty vertailu ministeriön hyväksymiin tulostavoitteisiin. Lisäksi on esitetty rahoitusta, menoja ja tuloja sekä määrärahojen käyttöä koskevia tietoja. Suoritetiedot koskevat hankkeiden ja julkaisujen lukumääriä. Toimintakertomuksessa ei ole esitetty tietoja toiminnan taloudellisuudesta tai tuottavuudesta eikä niiden sijasta vaihtoehtoisia tietoja kustannuksista. Esitettyjä tietoja voidaan pitää luotettavina, mutta ei riittävinä. Tuloksellisuuden kuvauksen suoritetietoja ja niitä vastaavia kustannus- ja henkilövuositietoja tulisi esittää useammalta vuodelta tulos- tai tehtäväalueittain siten, että muodostuisi mahdollisimman oikea ja havainnollinen kuva siitä, mitä resursseilla on saatu aikaan.

Vaikuttavuustietojen osalta tuloksellisuuden kuvaus perustuu suurelta osin tutkimustoiminnan tulostavoitteiden toteutumisen kuvaukseen, mitä ei voida tuloksellisuuden kuvauksen kannalta pitää riittävänä. Toimintakertomuksen mukaan tutkimuslaitoksessa on kehitteillä asiakas- ja sidosryhmävaikuttavuutta koskeva seurantajärjestelmä, jonka käyttöönotto on tarpeellinen tuloksellisuuden kuvauksen parantamiseksi.

Kustannusvastaavuuslaskelmien mukaan maksullisen toiminnan tuotot muodostuivat liikelatoudellisista suoritteista.

Nettobudjetoidun asiakasrahoitteisen toiminnan tulot olivat 6,7 milj. mk, kustannukset 7,3 milj. mk ja alijäämä 0,6 milj. mk. Talousarviossa tulostavoitteeksi oli asetettu 0,6 milj. markan ylijäämä. Ero johtuu osittain metsänjalostuksen vartehankkeiden menojen ja tulojen erilaisesta käsittelytavasta toteutuneen ja budjetoidun toiminnan välillä. Vertailun mahdollistamiseksi tulee pyrkiä käsittelytapojen yhdenmukaisuuteen.

Kustannusvastaavuuslaskelman mukaan bruttobudjetoidun tutkimusmetsiä koskevan toiminnan tulot olivat 18,4 milj. mk, kustannukset 39,9 milj. mk ja alijäämä 21,5 milj. mk. Todelliset erilliskustannukset ovat 0,6 milj. mk suuremmat, jolloin alijäämäksi muodostuu 22,1 milj. mk. Toimintakertomuksessa kustannusvastaavuuslaskelma on esitetty myös talousarviota koskien. Toteutuneet korkokustannukset ovat 6,3 milj. mk budjetoituja korkokustannuksia suuremmat. Ero johtuu pääasiassa korkokannan muutoksesta tarkasteluvuosien välillä. Toteutuneet poistot ovat 0,7 milj. mk arvioituja poistokustannuksia pienemmät mikä johtuu siitä, että arvioidun laskelman kohteena olevaan käyttöomaisuuteen on sisältynyt sinne kuulumatonta käyttöomaisuutta. Vertailtavuuden toteuttamiseksi tulisi pyrkiä mahdollisimman yhdenmukaisiin sisältövaatimuksiin. Muilta osin laskelmia voidaan pitää luotettavina. Pääomaan sitoutuneiden korkojen käsitte-

lysäännöt tulevat jatkossa muuttumaan ja aiheuttamaan kustannusten laskua.

Metsäntutkimuslaitoksen asiakasrahoitteisen toiminnan sekä tutkimusmetsien tulosalueen suoritteet kuuluvat pääosin maa- ja metsätalousministeriön 4.3.1993 antaman päätöksen mukaan valtion maksuperustelain 7 §:ssä tarkoitettuihin maksullisiin suoritteisiin, joita koskevat maksut määrätään liiketaloudellisin perustein. Vuoden 2000 tilintarkastuskertomuksessa on todettu, että maa- ja metsätalousministeriössä tulee kiinnittää huomiota tulosalueen kannattavuustavoitteiden määrittelyyn ja mahdollisten alijäämien hyväksyttävyyteen. Samassa yhteydessä oli syytä selvittää, onko nykyinen maksuperustelakiin pohjautuva säännösperusta ylipäänsä oikea ratkaisu, kun maksuperustelaki edellyttää liiketaloudellisten suoritteiden kannattavuutta.

Metsäntutkimuslaitos on tehnyt maa- ja metsätalousministeriölle vuonna 2001 ehdotuksen uudeksi maksuperustepäätökseksi, jota ministeriö ei ole toistaiseksi vahvistanut. Metsäntutkimuslaitos ei ole ehdotuksessaan huomionnut edellä mainittujen alijäämien hyväksyttävyyttä eikä liiketaloudellisten suoritteiden kannattavuusedellytyksiä. Ministeriön tulee ottaa nämä huomioon uuden maksuperustepäätöksen vahvistamisen yhteydessä. Myöskin tutkimusmetsien tulosalueelle tulee talousarviossa esittää kustannusvastaavuuslaskelma.

Tuloksellisuuden kuvauksen ja kustannusvastaavuuslaskelmien perustana olevaa laskentatoimintaa voidaan pitää kustannusvastaavuuslaskelmiin joiltain osin liittyviä puutteita lukuun ottamatta asianmukaisesti järjestettynä ja hoidettuna. Laskentatoimen järjestelmien tuottamien tietojen hyväksikäyttöä ei voida pitää täysin riittävinä esimerkiksi tulosalueita koskevien tuottavuus- ja taloudellisuustietojen tuottamisessa.

SISÄINEN VALVONTA

Sisäistä valvontaa on arvioitu riskianalyysissä ja tarkastettu laskentatoimen ja tilinpäätöksen tarkastuksen yhteydessä sekä Kolarin tutkimusaseman tarkastuskäynnin yhteydessä. Lisäksi sisäistä valvontaa on tarkastettu Metsäntutkimuslaitoksen vastuualueille kohdistetun hankintoja koskevan tarkastuksen yhteydessä.

Sisäisessä valvonnassa on tarkastuksen perusteella tullut esiin puutteita, jotka Kolarin tutkimusaseman osalta kohdistuivat lähinnä kassatoimintoihin sekä kassantarkastuksiin, joita ei ole suoritettu tutkimuslaitoksen taloussäännön edellyttämällä tavalla. Sisäistä valvontaa on näiltä osin syytä tehostaa.

Hankintoja koskeva tarkastus kohdistui kaikille tutkimuslaitoksen vastuualueille. Tarkastuksessa todettiin puutteita tarjousten käsittelyssä sekä valinta- ja päätösmenettelyissä ja erityisesti niitä koskevassa dokumentoinnissa. Metsäntutkimuslaitoksen hankintoja koskeva ohjeistus on osoittautunut vanhentuneeksi. Tutkimuslaitoksen uusi hankintoja koskeva ohjesääntö on tarkoitus saada käyttöön kuluvan vuoden syksyyn mennessä.

TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN KESKEISTEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMINEN

Metsäntutkimuslaitos on kirjannut vuonna 2001 nettobudjetoidulle toimintamenomomentille ulkopuolista rahoitusta 2,2 milj. mk ja tätä koskevat menot. Toimintamenomomentin budjetoinnissa kyseisiä tuloja ei ole kuitenkaan vuonna 2001 otettu huomioon.

Muilta osin talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.

ILMOITUSVELVOLLISUUS VALTIONTALouden TARKASTUSVIRASTOLLE

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Metsäntutkimuslaitoksen tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt hankintamenettelyjen kehittämisen johdosta.

Tarkastusneuvos, JHTT

Erkki Mäki-Ranta

Ylitarkastaja

Leo Laurila

TIEDOKSI Valtiontilintarkastajat
Valtiovarainministeriö
Maa- ja metsätalousministeriön kansliapäällikkö
Metsäntutkimuslaitoksen ylijohdaja
Metsäntutkimuslaitoksen johtokunnan jäsenet
Valtiokonttori